

George Coșbuc
POEZII

Cuvânt-înainte și note de
Nicolae Manolescu

Cuprins

Cuvânt-înainte de Nicolae Manolescu	5
George Coșbuc – extras din <i>Istoria literaturii române</i> pe înțelesul celor care citesc, de Nicolae Manolescu	7

Balade și idile (1893)

Nunta Zamferei.....	15
Rea de plată	21
Crăiasa zânelor	22
Trei, Doamne, și toți trei!	27
El-Zorab	30
Dușmancele	36
Brâul Cosânzenii	40
Moartea lui Fulger	44
Prahova	52
Vara	58
Spinul	60

Fire de tort (1896)

Mama	65
Lupta vieții (<i>Gazel</i>)	68
Noi vrem pământ!.....	70
Doina.....	73
În miezul verii.....	77
Iarna pe uliță.....	80
Ispita	84
Prutul	87
Decebal către popor.....	91

Cântece de vitejie (1904)

Dunărea și Oltul	95
Oltenii lui Tudor	98
O scrisoare de la Muselim-Selo	100
Podul lui Traian	103
Pașa Hassan	105
Sus inima.....	108

Nunta Zamfirei

E lung pământul, ba e lat,
Dar ca Săgeată de bogat
Nici astăzi domn pe lume nu-i,
Și-avea o fată, – fata lui –
Icoană-ntr-un altar s-o pui
La închinat.

Și dac-a fost pețită des,
E lucru tare cu-nțeleș,
Dar dintr-al prinților șirag,
Câți au trecut al casei prag,
De bună seamă cel mai drag
A fost ales.

El, cel mai drag! El a venit
Dintr-un afund de Răsărit,
Un prinț frumos și tinerel.
Și fata s-a-ndrăgit de el.
Că doară tocmai Viorel
I-a fost merit.

Și s-a pornit apoi cuvânt!
Și patru margini de pământ
Ce strimte-au fost în largul lor,
Când a pornit s-alerge-n zbor
Acest cuvânt mai călător
Decât un vânt!

Ca ieri, cuvântul din vecini
S-a dus ca astăzi prin străini,
Lăsând pe toți, din cât afund
O mie de crăimi ascund,
Toți craii multului rotund
De veste plini.

Și-atunci din tron s-a ridicat
Un împărat după-mpărat
Și regii-n purpur s-au încins,
Și doamnele grăbit au prins
Să se gătească dinadins,
Ca niciodat'.

Iar când a fost de s-a-mplinit
Ajunul zilei de nuntit,
Din munți și văi, de peste mări,
Din larg cuprins de multe zări,
Nuntași din nouăzeci de țări
S-au răscolit.

De cum a dat în fapt de zori
Veneau, cu fete și feciori,
Trăsnind rădvanele de crai,
Pe netede poteci de plai:
La tot rădvanul patru cai,
Ba patru sori.

Din fundul lumii, mai din sus,
Și din Zorit, și din Apus,
Din cât loc poți gândind să bați,
Venit-au roiuri de-mpărați,
Cu stemă-n frunte și-mbrăcați
Cum astăzi nu-s.

Sosit era bătrânul Grui
Cu Sanda și Rusanda lui,

Și Ținteș, cel cu trainic rost,
Cu Lia lui sosit a fost,
Și Bardeș cel cu adăpost
Prin munți sâlhui.

Și alții, Doamne! Drag alint
De trupuri prinse-n mărgărint!
Ce fete dragi! Dar ce comori
Pe rochii lungi țesute-n flori!
Iar hainele de pe feciori
Sclopeau de-argint.

Voinicii cai spumau în salt;
Și-n creasta coifului înalt
Prin vulturi vântul viu vuia,
Vrun prinț mai tânăr când trecea
C-un braț în șold și pe prăsea
Cu celălalt.

Iar mai spre-amiazi, din depărtări
Văzutu-s-a crescând în zări
Rădvan cu mire, cu nănași,
Cu socri mari și cu nuntași,
Și nouăzeci de feciorași
Veneau călări.

Și ca la mândre nunți de crai,
Ieșit-a-n cale-ales alai
De sfetnici mulți și mult popor,
Cu muzici multe-n fruntea lor;
Și drumul tot era covor
De flori de mai.

Iar când alaiul s-a oprit
Și Paltin-crai a stărostit¹,

¹ A stărosti – a peți.

A prins să sune sunet viu
De treasc și trâmbiți și de chiu –
Dar ce scriu eu? – Oricum să scriu
E nemplinit!

Și-atunci de peste larg pridvor,
Din dalb iatac de foișor
Ieși Zamfira-n mers isteț,
Frumoasă ca un gând răzleț,
Cu trupul nalt, cu părul creț,
Cu pas ușor.

Un trandafir în văi părea;
Mlădiul trup i-l încingea
Un brâu de-argint, dar toată-n tot
Frumoasă cât eu nici nu pot
O mai frumoasă să-mi socot
Cu mintea mea.

Și ea mergând spre Viorel,
De mână când a prins-o el,
Roșind s-a zăpăcit de drag,
Vătavul a dat semn din steag
Și atunci porniră toți șireag
Încetinel.

Și-n vremea cât s-au cununat
S-a-ntins poporul adunat
Să joace-n drum după tilinci:
Feciori, la zece fete, cinci,
Cu zdrângăneii la opinci
Ca-n port de sat.

Trei pași la stânga linișor
Și alți trei pași la dreapta lor;
Se prind de mâini și se desprind,

S-adună cerc și iar se-ntind,
Și bat pământul tropotind
În tact ușor.

Iar la ospăț! Un râu de vin!
Mai un hotar tot a fost plin
De mese, și tot oaspeți rari,
Tot crai și tot crăiese mari,
Alătura cu ghinărari
De neam străin.

A fost atâta chiu și cânt
Cum nu s-a pomenit cuvânt!
Și soarele mirat sta-n loc,
Că l-a ajuns și-acest noroc,
Să vadă el atâta joc
P-acest pământ!

De-ai fi văzut cum au jucat
Copilele de împărat,
Frumoase toate și întrulpi',
Cu ochi șireți ca cei de vulpi,
Cu rochii scurte până-n pulpi,
Cu păr buclat.

Și principii falnici și-ndrăzneți,
De-al căror buzdugan isteț
Pierit-au zmei din iaduri scoși!
De-ai fi văzut jucând vioși
Și feți-voinici, și feți-frumoși,
Și logofeți.

Ba Peneș-împărat, văzând
Pe Barbă-Cot, piticul, stând
Pe-un gard de-alături privitor,

¹ Întrulp – trupe□, chipe□, bine făcut.

L-a pus la joc! Și-ntre popor
Sărea piticu-ntr-un picior
De nu-și da rînd!

Sunt grei bătrânii de pornit,
Dar de-i pornești, sunt grei de-oprit!
Și s-au pornit bărboșii regi
Cu sfetnicii-nvechiți în legi
Și patruzeci de zile-ntregi
 Au tot nuntit.

Și vesel Mugur-împărat
Ca cel dintâi s-a ridicat
Și, cu păharul plin în mâni,
Precum e felul din bătrâni
La orice chef între români,
 El a-nchinat.

Și-a zis: „— Cât mac e prin livezi,
Atâția ani la miri urez!
Și-un prinț la anul! blînd și mic,
Să crească mare și voinic,
Iar noi să mai jucăm un pic
 Și la botez!”

Rea de plată

Ea vine de la moară;
Și jos în ulicioară
Punându-și sacul, iacă
Nu-l poate ridica.
„— Ți-l duc eu!” „— Cum?” „— Pe plată!”
Iar ea, cuminte fată,
Se și-nvoiește-ndată.
De ce-ar și zice ba?

Eu plec cu sacu-n spate.
La calea jumătate
Cer plata, trei săruturi.
Dar uite, felul ei:
Stă-n drum și să socoate,
Și-mi spune câte-toate,
Că-s scump, că ea nu poate,
Că prea sunt multe trei!

Cu două se-nvoiește,
Iar unul mi-l plătește,
Cu altul să-mi rămâie
Datoare pe-nserat.
Dar n-am să-l văd cât veacul!
Și iată-mă, săracul,
Să-i duc o poștie sacul
P-un singur sărutat!

Crăiasa zânelor

Orcanul¹ însuși stă domol
 Și-n gânduri dulci se pierde,
Când zânele cu pieptul gol
 Răsar pe lunca verde.
Ușoare, ca de neguri, fug
 Prin liniștea adâncă,
Obrajii lor, ca flori de rug²,
 Sunt nesărutați încă.

Vezi tu departe-n Răsărit
 Aprins lucind ca focul
Palatul lor? Împrejmuț
 Cu zid d-argint e locul:
Acolo ele-n veci nu mor
 Și vara-n veci nu moare,
Iar ele-și au crăiasa lor
 Și toate sunt fecioare.

La țara lor nici zmei n-ajung!
 Dar într-o zi, la poartă,
Bătu, de drumul greu și lung,
 Slăbită și mai moartă,
O fată de-mpărat, cerând
 Un loc de mas, sărmana,

¹ Orcan – uragan.

² Rug – trandafir sălbatic.

Și se ruga milos de blând,
„— Și cum te cheamă?” „— Ana”.

„— Eu nu pot, Ano, să-ți descui;
Acest drept al meu nu e.

Crăiasei noastre am să-i spui
Să vie să-ți descuie”.

P-un nor de aur lunecând
A zânelor crăiasă
Venea cu părul râurând,
Râu galben de mătasă.

Crăiasa-n purpur și-n smarald
S-ascunde, nu s-ascunde,
Străbați cu ochii viul cald
Al formelor rotunde.
Ard flacări ochii ei crăiești
Cum stă la zid plecată;
„— Descui. Dar eu mă tem că ești
Fecior!” – „Ba nu: sunt fată!”

Și dându-i zânele-adăpost
Trăia cu ele soră.
Dar într-o zi a fost ce-a fost
Că nu s-a duc la horă;
Și-având inel, ea se juca
Stând singură-ntr-o vale:
Pe-acolo doamna se plimba
Și-a dat de Ana-n cale.

„— Ce ai tu, Ano?” „— Uite ce-i!”
Crăiasa schimbă fețe,
Că n-a văzut în viața ei
Inel, și ce mândrețe!
Din piatra tronului din rai
Cioplit în flori maiestre,
El singur unui fiu de crai
D-ajuns i-ar fi fost zestre.

„— Și cum îi zici?” „— Inel îi zic!”

Pe degetul suleget¹
Al zânei pus, pe cel mai mic,
Crescut părea pe deget.

„— O, dă-mi-l mie!” drăgălaș
Se roagă ea-mbătată.

„— Ți-l dau, stăpâno, de mă lași
Să te cuprind o dată!”

Crăiasa-n veselia ei

Cu grabă se-nvoiește:
„— Mă strângi la piept, și-atâta ce-i?”
Și pieptul Anei crește,
Și cum întinde brațul drept
Mai viu îi bate pieptul
Și tremură, strângând la piept
Pe doamnă-sa cu dreptul.

„— Atâta ce-i?” „— Dar m-a durut!
Să nu pui mâna stângă!”
Și-n urmă zâna s-a zbătut
Că prea mult vrea s-o strângă.
Așa fac și copiii-n joc
Când nu-și înțeleg vrerea,
Dar zânei i-a părut d-atunci
Că i-a slăbit puterea.

A doua zi, sub umbre rari
De pom cu floarea albă,
Făcea, având mărgăritari,
Dintr-înșii Ana salbă.
Crăiasa vine iar. Zărind
Frumoasa jucărie,
Aprinșii-i ochi mai mult s-aprind
Să aib-acea mândrie.

¹ Suleget – subțire, delicat, fin.

„— Ce-i asta?” „— Salbă!” Ard răzleț

Mărgeanuri roșii-n pară,
Și n-ai fi dat d-ajunsul preț

Al salbei, dând o țară.

„— Și cui o dai tu?” pătimaș

Zâbind crăiasa-ngână.

„— Ți-o dau și ție, de mă lași

Să te sărut, stăpână!”

Pe nimeni ea n-a sărutat,

Ori poate flori și fluturi,

Dar pentru salbă i-ar fi dat

Și-o sută de săruturi.

Așa fac doi copii în joc,

Când nu-nțeleg ce-i jocul,

Dar zânei i-a părut d-atunci

Că i-a pierit norocul.

A treia zi, privind în lac

Copila, ca-n oglindă,

Cerca și nu putea pe plac

Un brâu pe trup să-și prindă.

Crăiasa vine iar. Grăbit

S-a-ncins atunci crăiasa,

Și cât de strâns i s-a lipit

De caldul trup mătasa!

Ea bate-n palme, vede-n lac

Că strânsă-i stă mai bine;

Rotunde, ca un cap de mac,

Stau sânurile pline,

Mai naltă pare, și-n umblat

Mlădie ca o vargă,

Ea simte cât de rău i-a stat

În haina ei cea largă.

Și ochii-i otrăviți de dulci
La brâu sălbatici cată,
„— Ți-l dau, cu tine de mă culci
Alătura o dată!”

„— Dar, Ano, pentru ce nu-mi cei
Altce, că am eu multe!”

„— Nu vreau!” Și-n urmă asta ce-i?
De ce să n-o asculte?

*

Știți voi povestea, când un fiu
De împărat odată,
În piept cu dor turbat de viu,
S-a îmbrăcat în fată,
Și-având în loc de paloș fus,
Și-n loc de coif năframă,
Pe pieptul tânăr el și-a pus
Altiță-n loc de-aramă?

El stă pe tron, și lângă el
Ce trist crăiasa plânge!
Cu mâna ei cea cu inel
Rupându-și salba, strânge
Genunchii lui, ea stă-n genunchi!
Și brâul și-l dezleagă,
Și păru-i desfăcut mănunchi
Îi umple fața-ntreagă.

„— Eu toate, toate le-am pierdut!
Și Dumnezeu mă piardă
Din ochii lui, că te-am crezut!”
El râde și-o dezmiardă:
„— Acum nu-i timp să te bocești;
Tu vii cu mine-acasă;
Crăiasă dacă nu mai ești,
Vei fi împărăteasă!”